

En tillgänglig arbetsmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) på Fryxellska skolan i Sunne

Alla barn och elever i samtliga skolformer och fritidshem har rätt till den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål¹.

I de flesta svenska grundskolor finns hinder i arbetsmiljön för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, hädanefter NPF, som gör att de missgynnas och har svårt att klara kunskapsmålen, trots att NPF inte har med begåvning att göra. Förändring av arbetsmiljön krävs för att skolan ska bli tillgänglig för alla, även i Sunne kommun.

Denna motion är begränsad till 1) arbetsmiljön eftersom den har avgörande betydelse för om skolan är inkluderande och funktionsfrämjande eller exkluderande och funktionshinder, och glöms också ofta bort till förmån för diskussion om pedagogik, lärarnas kompetens och individuella anpassningar samt 2) Fryxellska skolan eftersom det är vår enda högstadieskola och det är där avgångsbetygen för grundskolan sätts.

28% av alla elever i Sverige gick ut 9:an 2024 utan betyg i alla ämnen och 16,3% fick inte behörighet till gymnasiet². I Sunne var andelen obehöriga till gymnasiet 16,5% eller cirka 22 elever. Det innebär att av sex avgångsklasser i Sunne var det en hel klass som inte kunde börja gymnasiet. Tyvärr har även problematisk skolfrånvaro ökat på Fryxellska skolan. Studier hos KIND, Karolinska Institutet, visar att elever med autism och ADHD/ADD har det svårast i skolan, upp till 75% av alla elever med hög skolfrånvaro kan ha NPF, och nästan alla ärenden i Skolväsendets överklagandenämnd gäller elever med neuropsykiatrisk problematik³. Enligt KIND har med god säkerhet 10–15% av alla barn i Sverige NPF⁴. Varje läsår har därmed mellan 40–65 elever, eller ett antal motsvarande en hel klass i varje årskurs på Fryxellska skolan NPF.

Dessa elever sliter hårt när orken tar slut innan skoldagen, och med tiden är utmattning ett faktum. De betalar ofta ett högt pris med sämre studieresultat, utanförskap, förtvivlan, självskadebeteende och i värsta fall dör de. Riksförbundet Attentions studier visar att nästan 80% av alla elever med NPF har sömnsvärigheter, depression och ångest⁵.

50% av föräldrarna upplever utmattning och för 79% påverkas arbetet och de riskerar sjukskrivning eller att behöva sluta arbeta⁶.

En funktionsnedsättning betyder inte alltid att förmågan att arbeta är nedsatt och tillgängligheten avgör om funktionsnedsättningar blir funktionshinder. Om åtgärder endast görs på individnivå, exempelvis anpassat schema med färre lektioner och ämnen eller avskild placering utan lärarledd undervisning, indikerar det att den ordinarie verksamheten anses vara så bra att den inte behöver förändras, och bristen läggs i stället på eleven.

¹ Skollag (2010:800) 3 Kap 2§

² skolverket.se

³ habilitering.se/kunskap-och-stod/temasidor/skola-och-npf/manga-med-hog-franvaro-har-npf/

⁴ KIND, 2020, Remissvar Dnr:1–50/2020

⁵ attention.se/wp-content/uploads/2024/08/infoblad_skolrapport2024.pdf

⁶ attention.se/om-oss/vi-paverkar/rapporter-remissvar/

Individanpassning kan vara rätt väg, men om själva arbetsmiljön är problematisk och funktionshindrande är individanpassningar endast exkluderande symtombehandling.

Eftersom funktionsnivå och behov hos personer med NPF varierar mycket är det svårt att anpassa allt efter alla, men generellt har personer med NPF särskilt behov av förutsägbarhet och intrycksreducering. Därför behöver den fysiska, psykiska, kognitiva och sociala arbetsmiljön i och utanför klassrummet anpassas utifrån de generella svårigheter som elever med NPF har, såsom bearbetning av sinnesintryck, koncentration, impulsstyrning socialt samspel, minne samt förmåga att planera, organisera och rumsligt orientera sig. Specialpedagogiska skolmyndigheten förespråkar exempelvis att större delen av skoldagen sker i samma klassrum eller hemvist, förutsägbar social miljö, god ljud- och ljusmiljö, visuell miljö som gör det lätt att orientera sig samt möjlighet till återhämtning mellan lektionerna⁷.

Bland det första BUP ger i uppdrag till föräldrar till barn och ungdomar som mår dåligt är att stress- och intrycksreducera vardagen och organisera för att skapa förutsägbarhet. Samma krav bör självklart ställas på skolan. Ofta diskuteras lärarnas kompetens, föräldrarnas och BUP:s ansvar och individuella åtgärder, men ingen lärare, medicin, kurator, särskilt stöd eller förälder kan kompensera för en utmattande och exkluderande arbetsmiljö.

Förändring av arbetsmiljön på Fryxellska skolan är nödvändig för att skolan ska bli tillgänglig för elever med NPF så att de, precis som alla andra, får rätt till utbildning, gemenskap och framtidsmöjligheter. En funktionsfrämjande, tillgänglig skola stärker hälsan och studie-resultaten och minskar behoven av resurskrävande stödinsatser och stressrelaterad vård. Det gagnar dessutom alla elever och bidrar till bättre arbetsförutsättningar för personalen.

Centerpartiet föreslår därför att fullmäktige uppdrar åt förvaltningen att:

1. Utredda vilka hinder i arbetsmiljön det finns på Fryxellska skolan för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
2. Föreslå för kommunstyrelsen åtgärder för att skapa en fysisk, psykisk, kognitiv och social arbetsmiljö som är tillgänglig för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar utifrån de generella svårigheter dessa elever har.

Sophie Janulf

Centerpartiet

⁷ <https://www.spsm.se/studiepaket-npf/studiepaket-npf-grundskola/tillgangliga-larmiljoer-i-grundskolan/moment-2--larmiljoer/>